Sosiaali- ja terveysvalio-kunta 15.11.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta
HE 58/2023

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut/ Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
Anne Qvist, aikuissosiaalityön päällikkö, pohjoinen

Helsinki

Kirjalliset asiantuntijalausunnot

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimi on antanut kaksi lausuntoa
- 18.9.2023 ja 14.11.2023 mennessä

Allekirjoittajana on toiminut Juha Jolkkonen, toimialajohtaja

Lisätietojen antajia ovat:
- Mika Porvari, toiminnansuunnittelija
- Anne Qvist, aikuissosiaalityön päällikkö
- Leena Luhtasela, nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja

Helsinki

Yleisesti

Helsingin kaupunki kannattaa työllisyyttä parantavia uudistuksia. Myös hallituksen esitykseen lausuntopalautteen perusteella tehdyt muutokset ovat pääsääntöisesti kannatettavia. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ei kuitenkaan kannata hallituksen esitystä toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta tällaisenaan.

Hallituksen esitys lisää

- toimeentulotuen ja henkilöstön kustannuksia hyvinvointialueilla
- sosiaalialan ammattilaisten työkuormaa tilanteessa, jossa henkilöstöstä on pulaa ja jossa henkilöstön vaihtuvuus on suurta.

Muutoksella tavoiteltu reilut 1000 lisätyöllistä valtakunnallisesti on määrältään hyvin pieni ja sen hyödyt jäävät vähäisiksi verrattuna hyvinvointialueille aiheutuviin lisäkustannuksiin ja työmäärään

Sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen sekä hyvinvointialueiden lisäresurssitarpeisiin ei ole tehty kattavaa arviointia.

Myös perustuslakivaliokunta on 9.11.2023 julkaisemassaan lausunnossa ottanut kantaa vaikutusarvioiden puutteellisuuteen hallituksen esityksessä sekä Sosiaali- ja terveysministeriön tekemässä sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa.

Nyt esitetty toimeentulotukilain muutos yhdistettynä jo pelkästään yleisestä asumistuesta esitettyyn lakimuutokseen, tulee todennäköisesti lisäämään Helsingin toimeentulotuen kustannuksia ja työkuormitusta huomattavasti.

Erityinen peruste

Kohtuullisen tason ylittävät asumiskustannukset voitaisiin hyväksyä täysimääräisinä, mikäli siihen olisi erityisiä perusteita kyseisen perusteen voimassaolon ajan.

Erityisten perusteiden todistaminen tulee lisäämään asiakkaiden epävarmuutta siitä mitä huomioidaan erityiseksi tarpeeksi ja missä tilanteessa. Lisäksi henkilöiden kyvykkyys vaikuttaa siihen, miten tuoda esille omia perusteitaan ja henkilön toimintakyvykkyyden havainnointi/ tunnistaminen Kelassa on haastavaa.

Esitykseen lisätty myös muu perusteltu syy jo tarkemmin rajattujen perusteiden lisäksi. Tämä on kannatettava lisäys, mutta

- kun tässä yhteydessä tarkoitetaan henkilön poikkeuksellista elämäntilannetta ja, minkä määrittäminen jää henkilön itsensä vastuulle tai minkä määrittämiseen voidaan edellyttää hyvinvointialueelta sosiaalihuollon lausuntoa, lain soveltaminen tuottaa haasteita

Edullisemman asunnon hankinta

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa ohjata hakijaa olemaan yhteydessä kuntaan asuntoasian selvittämistä varten ja hakijalle on annettava kolmen kuukauden määräaika edullisemman asunnon hankkimista varten. Kolmen kuukauden määräaikaa voidaan jatkaa perustellusta syystä (esimerkit hakijan ulkoisiin olosuhteisiin liittyviä tekijöitä) noin kuuteen kuukauteen.

Kela ohjataan ohjaamaan hakijoita mm. vuokravelkojen ehkäisemiseksi tai häätöjen välttämiseksi

- kunnan asumisneuvontaan
- hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon

Huolta herättää edellä mainittuihin työtehtäviin tarvittava henkilöstön työn lisääntymisen myötä myös se, kuka päättää mitä hyväksyttävät erityiset perusteet ovat

Helsinki

Asumisnormi

Tarpeellisen suuruiset asumismenot määriteltäisiin Kelalle ilmoitettujen perustoimeentulotuen **saajien** keskimääräisten asumismenojen ja kuntien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella vuosittain (asetuksenantovaltuus, kuntakohtaisuus). Esityksessä on kuitenkin mainittu myös määrittelyn perustuvan **hakijoiden** ilmoittamiin vuosittain ilmoittamiin keskimääräisiin vuokriin.

Asumisnormit eivät noudata kuntien todellisia asumismenoja ja niiden keskiarvoja.

Helsingin esitykset

Tarpeellisen suuruiset asumismenot määriteltäisiin todellisen kustannustason mukaisesti perustuen Tilastokeskuksen kuntakohtaisiin keskineliövuokriin ARA- ja vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista.

Tilastokeskus käyttää suurien kaupunkien osalta alueellista jakoa. Helsinki esittää, että samaa jakoa sovellettaisiin, koska Helsingissä kaupunginosien välillä on suuria eroja vuokratasoissa.

Toinen vaihtoehto on käyttää tilastokeskuksen postinumeroalueiden mukaisia keskimääräisten neliövuokrien tilastoja.

Vähentäisi lisäselvitysten, ohjauksen ja neuvonnan tarvetta sekä Kelassa että hyvinvointialueilla. Lisäksi se vapauttaisi hyvinvointialueilla aikaa työllistymistä ja toimintakykyä tukevan ehkäisevän ja suunnitelmallisen sosiaalityön tekemiseen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossaan pyytämät tarkennukset ja tehdyt huomiot huomioidaan hallituksen esityksessä ja esityksessä olevat ristiriidat korjataan.

Toimeentulotukilain muutosta siirretään vuoden 2025 alkuun, sillä lain vahvistamisen ja voimaantulon väliin on jäätävä riittävä siirtymäaika.

Sosiaali- ja terveysministeriötä velvoitettaisiin tekemään tarkempaa selvitystä sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksista hyvinvointialueiden täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kustannuskehitykseen ja lisäresurssitarpeisiin.

Kela ja hyvinvointialueet tarvitsevat myös soveltamisohjeet lakimuutoksen osalta.

Kiitos!